

J E S P E R J U U L

Jääda armastajateks

Perekond vajab vanemaid,
kes mõtlevad rohkem endale

Saksa keelest tõlkinud Kersti Kaljuvee

Sisukord

Eessõna	7
Õnnelik paarisuhe on õnneliku pereelu alus	11
„Appi, me ei ole kasvatusküsimustes sugugi ühel meele!“	13
„Töö, lapsed ja nende kõrvalt ka veel armastada – seda on lihtsalt liiga palju!“	37
JESPER JUUL: Viha on hea	62
Koos raskustega võideldes kasvame	69
„Meid lahutavad maailmad – kuidas me jälle kokku saame?“	71
„Mul on raske oma partneri ja laste jaoks olemas olla“	88
JESPER JUUL: kui vanematega on kõik korras, võib sama öelda ka laste kohta	102

Meie vahele ei mahu isegi paberileht – intuiitiivne side ja mida see partnerlusega teeb	105
„Mina olen kokku kasvanud pojaga, aga minu mees – bürooga.“	107
JESPER JUUL: Rohkem kui seotud – kui ühel vanematest on lapsega eriliselt lähedane side	124
Millal on lahusus parem valik?	173
„Paarina olime me tõeliselt hea meeskond, aga sellest ajast saadik, kui tulid lapsed, ei tee me muud, kui tülitseme.“	175
„Lahutus vähendas meievahelisi lahkkelisid, aga me oleme ikka veel täielikult üle koormatud.“	206
JESPER JUUL: Lahutatud vanemate lapsed ja lapse heaolu	222
Epiloog	234
Tänu	241
Raamatud ja DVD-d	243
Jesper Juulist	247

Eessõna

„Nüüd saab kõik teisiti olema,“ ütlevad kogenud vanemad neile, kes just perekonna loovad. Ja tõepoolest muutub kõik. Lapse sünniga seisavad uue maailmakodaniku vajadused üleöö uue kooselu keskpunktis. Järsku ollakse kolmekesi, neljakesi ... Naisest saab ka ema, mehest ka isa. Selleks, mis paarina oli veel enesestmõistetav, jääb nüüd õige vähe aega. Iga paar, kes lapsed saab, elab läbi muutumise perekonnaks. Ent milline on üldse tänapäeva perekond? Viimase kümne kuni viieteistkümne aasta paarid peavad mitte ainult laste kasvatamise, vaid ka oma partnerluse uuesti leiutama. See osutub paljudele raskeks ja sellest see raamat räägibki. Olen sügavalt veendunud, et kahekesi olek on vanemate õigus. Parim, mida emad ja isad oma laste heaks teha saavad, on oma suhe korras hoida.

Igatsus saada laps, moodustada perekond on alati ka paari pisut romantiline igatsus kestva õnne ja ühtekuuluvuse järele. Ja kes armastab, sellel on hea meel, kui saab oma armastust lastele edasi anda. Kuid perekonna argielus läheb romantika, ühes peres rohkem, teises vähem, kaduma. Mõnede vanemate jaoks saabub siis millalgi aeg, kui rõõmupäevi jääb väheseks, sest nad tunnevad, et laste

kasvatamine käib neile üle jõu, nad tülitsevad omavahel üha sagedamini või kogevad üksijäetuse tunnet. Kurnatuna ja meeleheitel küsivad nad: „Kas teisiti ei saa?“ „Jah, saab küll,“ võin ma neile öelda. Aga see ei tähenda, et kõik raskused kohe õnnelikult lahenevad: ükski perekond ei saa konfliktideta kasvada. Me peame olukordadega rinda pistma, tundmaks, et need ei tee meile head. Me katsume igapäevaelus jõudu lastega ja partneriga, kelle juures me nüüd täiesti uusi külgi tundma õpime.

Kuidas suudavad paarid armastajateks jääda, kui perekonnas on puhkenud kaos? See on keskne küsimus. Salaretsept siin kahjuks puudub. Nii nagu kooselus lastega, on ka meie, täiskasvanute jaoks otsustav see, milline suhe meil on. Kas meile on tähtsad partneri tunded, mõtted ja kavatsused? Kas ma olen tema suhtes siiras ja mõistev? Ning kas ma olen valmis endale oma partneri vajadusi ja piire, eelkõige aga oma vajadusi ja piire selgeks tegema? Või jõuame järeldusele ja otsustame – koos või kumbki omaette –, et paarina on meil küll hea suhe, aga meie koostöö vanematena ei laabu. Perekonnaks jäämine on alati emotsionaalne ja eksistentsiaalne valik. Mõnikord on lahkumine täiskasvanute jaoks parem valik, et olla vähem õnnetu või rohkem õnnelik. Ent siis tekib tihti ebakindlus. Kuidas me saame lahutatud partneritena teineteist sõbralikult toetada ja lastele selles nende jaoks raskest olukorras abiks olla? See ei ole kindlasti kerge. Kui vanemad on laste jaoks ka edaspidi olemas, võtavad vastutuse ja toetavad lapsi nende möödapääsmatus valus perekonna kaotuse pärast, võivad nad oma lapsi aidata. Ja

laste jaoks, ükskõik kas vanemad elavad koos või mitte, on alati tähtis, et neil läheks hästi, et nad oleksid enda suhtes hoolivad ka rasketel aegadel. Kui vanematel on kõik korras, võib sama öelda ka laste kohta, ja sel juhul võivad nad isegi vanematelt õppida, et ka kriis võib tähendada edasiminekut.

Nõustamisvestlused, mida ma peredega läbi olen viinud, on mulle alati näidanud, kui tähtis võib tervele perele olla see, et mõlemad vanemad tegelevad oma lapsepõlve ja perega, kust nad pärinevad, hoiavad suhteid laste ja eriti partneriga. Vestlustele, mis seisavad selle raamatu keskmes, tulid pered peaaegu alati koos lastega. Sest ka nemad olid kutsutud, et nad saaksid vestlustes osaleda ja kuulata, mida räägitakse. Nii kogevad nad, et nende vanemad püüavad raske olukorraga hakkama saada. See ei ole lastele koormaks, nagu paljud arvavad. Vastupidi: ma märkan tihti, et lapsed jäävad vestluse ajal – enamasti nad mängivad – vaiksemaks ja rahulikumaks ning kuulavad meeleldi ja tähelepanelikult.

Sellest raamatust leiategi seitse Münchenis toimunud vestlust, samuti palju muid mõtteid perekonna ja partnerlusega seotud temadel. Need avavad kõigile vanematele ja neile, kes soovivad vanemaks saada, konstruktiivse mõttevahetuse oluliste punktide üle, millega on tegemist paarisuhte muundumisel peresuhteks. Sest mõnikord on tähtis, et vanemad mõtlevad kõigepealt iseendale, selle asemel, et ainult lastele parimat tahta. Ja peaaegu alati võidab sellest kogu perekond.

Õnnelik paarisuhe on õnneliku pereelu alus

Kui emad ja isad ütlevad, et lapsevanem olla on raske, võin ma nendega vaid nõustuda. Jah, nii see on. Sellele olukorrale ei ole lahendust. Kui nad siis räägivad, et neil kasvab kõik üle pea, et ühel või teisel pereliikmel ei lähe hästi, et nad tunnevad millestki puudust või soovivad, et nende endi või lapse või partneri käitumine oleks teistsugune, on vaja sellesse süveneda ja endalt küsida: mis peitub minu rahulolematuse taga? Miks minu ja mu lapse või partneri vahel on ikka ja jälle pinged? Miks ma mõningaid olukordi ebamugavana tajun? Milline suhe on mul oma lapse ja oma partneriga? Mida ma ootan ja soovin, millest puudust tunnen? Ja lõpuks: mida ma saan ise ära teha, et perekonnas tekkinud soovimatut olukorda muuta?

Lastega pered, keda ma nõustamisvestlusele olen kutsunud, peavad perekonna argielu ja laste kasvatamist eranditult väga raskeks. Aga nad ütlevad ka, et oletatavasti on nende kodune õhkkond paljuski seotud nende endi tegevuse ja meeleoluga. Ja see on õige. Kui laps perekonda vihapursetega türanniseerib, on lapse käitumise ja

kogu olukorra muutumiseks enamasti vaja, et vanemad ise käitüksid teistmoodi. Ning seejuures ei ole üldse tähtis, kes perekonnas välja kujunenud olukorras süüdi on. Vanemad peavad vaid tajuma, kuhu nende kasvatuslik käitumine välja viib. Ja peale selle ära tundma, et perekonnas valitseva meeleolu ja õhkkonna määrab paarisuhte kvaliteet.

Mõned täiskasvanud ei ole iseenda vajadustest ja piiridest üldse teadlikud ning peavad veel ise õppima, kuidas neid selgesti väljendada. Lapsed aga õpivad enamasti vanemate käitumisest – ja mitte tarkadest kasvatusabinõudest või vanemate ja kasvatajate üldistest nõuanne- test –, mis on õige ja mis vale.

See, et meist on saanud isa või ema, ei tähenda, et meist on paugupealt saanud teistsugused isiksused. Kes enne lapse sündi pole täiskasvanuks saanud, ei saa selleks automaatselt ka nüüd. Emaks saamine, isaks saamine, perekonnaks saamine võib olla suur õnn, kuid nõuab ka palju tööd – iseenda ja ka oma armusuhte kallal. Kutsun teid järgnevates jutuajamistes koos endaga avastama, kuidas vanemad käituvad ning mis juhib nende mõtlemist ja tegutsemist. Hea oleks, kui saaksite neist ridadest julgust endalt küsida: kes ma olen? Kuhu ma tahaksin jõuda – mitte ainult ema või isana, vaid ka mehe või naisena ja koos oma partneriga?

„Appi, me ei ole kasvatus-
küsimustes sugugi ühel meele!“

Tütre Lara tarmukus ja vihapursked kutsuvad esile tülisid ka vanemate Yvonne'i ja Tobiase vahel. Yvonne püüab ennast tütre olukorda panna ning on pigem kannatlik, kuid teatud perekondlikud olukorrad eskaleeruvad vaatamata sellele ikka ja jälle. Pealegi teeb Yvonne'ile muret see, et Tobiase viis Laraga konfliktsituatsioonides rääkida kahjustab tütart. Ta soovib oma partneriga kasvatusküsimustes rohkem üksmeelt. Tobias jõuab Laraga suheldes kiiremini oma piirideni kui tema naine ja sekkub kiiremini olukordadesse. Ta ei soovi oma käitumisviisi muuta, sest arvab, et on tähtis Larale edastada, missugune käitumine konkreetsetes olukordades ei sobi ja millised tagajärjed sellel on.

Vestlus

Yvonne ja Tobias

on Lara (5) ja Beni (1) vanemad.

Yvonne: Oleme perekond lapsega, kes tahaks meelsasti kõige üle ise otsustada. Meil on kaks last, aga meie vanim tütar Lara on see, kes teab täpselt, mida tahab. Põhimõtteliselt ei pea ma seda, et ta teab, mida tahab, sugugi halvaks. Me oleme seda ka küsimustega „Mida sa tahaksid

selga panna? Mida sa sooviksid süüa?“ soodustanud. Ja see on hästi toiminud. Asi läheb käest ära siis, kui Loral ei ole valikut – kui ta peab autoriteeti tunnustama. Seda juhtub pidevalt, näiteks hommikuti, kui aega vähe. Sellest ajast saadik, kui meile sündis teine laps, on üpris suur teema ka temaga arvestamine. Ma ütlen Larale näiteks: „Ära tee nii kõva häält. Ben magab veel.“ Seda ta suudab, kui üldse, umbes kaks minut, siis on vennaga arvestamine jälle unustatud. Ütlen niisiis veel kord, veel kord ja veel kord. Mingil hetkel saab mul süda täis ja ma teen kurja häält. „Kuule, olen sulle juba tuhat korda öelnud, ole nüüd ometi tasa!“ pahandan ma siis. Sellest pole aga samuti mingit kasu. Ning siis üllatab ta meid ühtäkki ja räägib omal algatusel sosinal, sest: „Ben magab ju veel, ema.“ Siis ma mõtlen: „No mida ma siis nüüd teisiti tegin, miks nüüd järsku kõik toimib?“ Ehk sellepärast, et nüüd seda ei nõutud.

Jesper: Kui ollakse nelja-aastane ja saadakse väike õde või vend, vajatakse ju aega, et uue olukorraga perekonnas harjuda. „Kogu elu olen ma olnud üksi ja võisin teha nii kõva häält kui tahtsin. Ja nüüd seda järsku enam ei tohi!“ Ta tunnetab seda nii. Selleks kulub aega.

Yvonne: Jah, ma küsin endalt ka alati: „Kui palju ma tohin temalt nõuda?“ Mõtisklen selle üle palju. Ma väidaks ka – ja see on meie järgmine teema –, et mina püüan end rohkem lapse asemele panna. Minu mees ütleb pigem: „Nii see ei lähe, peame nüüd rangema korra kehtestama.“ Aga mulle ei sobi see kohe sugugi. Kasvatusküsimustes ei ole

minul ja mu mehel üksmeelt. See on meie suhtele koor- maks. Ma püüan küll laste ees oma suud kinni hoida, kui ma Tobiase viisi nendega ümber käia õigeks ei pea, ent aeg-ajalt ei suuda ma seda välja kannatada ja sekkun ägedalt. Ütlen näiteks: „Mis asja, seda sa küll teha ei saa. Nii ei tohi.“

Jesper: Kas ma saaksin ühe näite konflikti kohta, mille puhul teil on erinevad arvamused?

Yvonne: Jah. Sõitsime hiljuti vanaema juurde vastlapidustustele, laupäevast pühapäevani. Sinnasõidul peksis Lara jälle kord jalga pidevalt vastu juhiistet ja mu mees ütles mingil hetkel ärritunult: „Kui see seal taga kohe ei lõpe, sõidan ma koju tagasi!“ Minu arust ei olnud see õige ja ma küsisin temalt: „Sa ei mõtle ju seda ometi tõsiselt, ega ju? Me ei sõida ju nüüd jälle tagasi koju.“ Aga ta jäi endale kindlaks ja ütles veel kord valjul häälel: „Ma olen seda praegu valmis tegema.“ Ja siis ütlesin mina: „Mina seda kaasa ei teeks.“

Jesper: Ja miks siis?

Yvonne: Sest ... sest ma ei pidanud konflikti küllalt suu- reks, et niisuguste tagajärgedega hirmutada ja lasta tervel perel selle all kannatada. Ma arvan, et see peab Lara jaoks reaalne tagajärg olema. Selles ei ole me aga üksmeelel. Ega jõuagi üksmeelele.

Jesper: Olgu, aga ma mõtlesin midagi muud. Sa rea- geerisid ühemõtteliselt nagu ema, ma tahaksin meelsasti teada, milline oleks sinu reaktsioon partnerina?

Yvonne: Ma arvan, et ma ei saa sellest päriselt aru.

Jesper: Ei, seda ma nüüd ka ei usu. (*Jesper ja Yvonne naeravad.*) Emasid huvitab ju alati see, mis on nende laste jaoks hea?

Yvonne: Jah.

Jesper: See moodustab aga ainult 50 protsenti maailmast – juurde tuleb veel see, mis on hea minu partnerile.

Yvonne: See tähendab, et ma pole leidnud teed, mis on hea mõlemale?

Jesper: Seda ma ei tea.

Yvonne: Või ma ei otsi seda teed?

Jesper: Jah, ma arvan, et sellega oled tõele veidi lähemal? (*Jesper naerab.*)

Yvonne: Jah, nüüd tunnen ma end teolt tabatuna.

Jesper: Minu jaoks on see aga ainuke tee. Teise käitumisele ja kõnemaneeerile saab ju väga kiiresti hinnangu anda ja ütelda: „See, kuidas sa reageerid, on liiga karm.“ Kuid me ei tea, kas see ikka tõesti on liiga karm. See on sama kui öeldakse: „Minu laps reageerib alati üle.“ Kuidas sa seda tead? Sa ju ei tea, mis sinu lapse sisemuses toimub. Sama lugu on ka sinu mehe reaktsiooniga. Välisel vaatlusel on su mees ärritunud, ta ei suuda olukorda enam taluda ja tal on ainult üks lahendus: me sõidame koju tagasi.

Yvonne: Ma ei ole aga kindel, kas see tõesti on tema jaoks lahendus.

Jesper: See ei ole tähtis. Kõige tähtsam pereelus on see, kuhu läheb sinu empaatia. Muidu oleks tegemist lihtsalt intellektuaalse kasvatusalase mõttevahetusega. Ja see oleks mõttetu, aja raiskamine (*Jesper naerab*). Niisiis, sinu mees ütleb – nüüd tohid ka sina, Tobias mind parandada: „Minu kannatus on lõpukorral, ma ei soovi seda. Nii ei taha ma oma perega nädalalõppu veetma sõita. Kui see jätkub, siis sõidame koju tagasi.“

Tobias: Sel konkreetsel juhul oli nii, et olime juba viis, kuus, seitse, kaheksa korda öelnud: „Lõpeta see, palun!“ Ühel hetkel jõudsin ma nii kaugele, et pidin ütleva: „Okei, siinamaani ja mitte edasi.“ Ja ma panin punkti varem kui minu naine. Ta peab oluliselt kauem vastu, aga plahvatab hiljem olukordades, mis minu arust seda ei vääri. Ja siis ma näen, kuidas eelkõige suur laps, niisiis Lara, kohkub ega tea üldse, miks nüüd järsku pahandatakse. Ma leian, et peaksime põhimõtteliselt juba varem midagi ütleva – selles osas on minu naine teisel seisukohal. Aga kuidas peaks laps aru saama, kui kümme korda oli miski okei, üheteistkümnenadal korral aga enam mitte?

Jesper: Jah, selles on midagi. Kuid sellest, kui teineteist kritiseerite, ei ole kasu olukorrale ega ka teile partneritena. Ütle oma partnerile: „Mida ma saan sinu heaks teha?“ ja mitte: „Nii ei tohi lapsega ümber käia.“ Sest meil vanema-tena on ju erinevad arvamused ja hoiakud ja filosoofiad ja elukogemused jne – ning mõte, et need peaksid olema sarnased või samasugused, on ebarealistlik. Midagi niisugust ei ole. Sugugi huvitav ei ole ka see, mis on õige ja mis

vale – huvitav on see, mida saadab edu ja mida mitte. Kas see, mida *sina*, Tobias, teed, on edukas? Kas seda, mida *sina*, Yvonne, teed, saadab edu? See on otsustav. Kas see tuleneb ühest või teisest filosoofiast, ei ole nii tähtis.

Yvonne: Aga kas ei ole siis tähtis, et me lapsi koos kasvatame?

Jesper: *Koos*, see tähendab paljude perede puhul, et üks juhib. Ja see ei pea vale olema! Niisiis viisil: „Ma jätan juhtimise sinu hooleks ja minu suust ei tule ühtki kommentaari. Nüüd vastutad sina ja kui mulle miski ei sobi, siis võime sellest hiljem rääkida,“ või midagi taolist. Tõeliselt koos kasvatamist esineb harva.

Yvonne: Okei ...

Jesper: See on vana müüt, et vanemad peavad ühel nõul olema. See hoiak on pärit ajast, mil kasvatusse suhtuti kui võimuvõitlusesse. Siis oli selge, et mõlemad direktorid peavad kokku hoidma, nagu ühest suust rääkima, muidu hakkavad lapsed mässama. Ja ähvardab võimu killustumine ja, ja, ja... Tegelikult on nii, et vanemad ei ole võrdsed ja neil on oma käitumisviis. Ja lastele see isegi sobib. Nad õpivad sellest, et inimesed on erinevad, ja see on ju suurepärane. Isaga võin ma käituda nii ja mitte nii. Emaga võin ma käituda nii ja mitte nii. Vanaisa ja vanaema on jälle teistsugused, lasteaed midagi hoopis muud. See on väga, väga hea kogemus.

Yvonne: Aga mida me saame teha, kui Loral on tugev vihapurse? See juhtub ju alati siis, kui me nõuame: „Nüüd

teed nii ja mitte teisiti.“ Siis hakkab ta halvasti ütlema: „Sa oled nõme!“ ja „Mida sina üldse tead“ ...

Tobias: Jõu näitamise väljendid.

Yvonne: Just, äärmuslikud jõu demonstreerimise väljendid. Minu mees ütleb siis: „Nüüd peame teda rangelt karistama.“ Ja mina vastan: „Nojah ..., ma saadan ta kõigepealt oma tuppä.“ Seal võib ta sõimelda niipalju kui tahab. Kuni ta on rahunenud. Ja siis võib ta tagasi tulla.

Jesper: Need on ainult kaks erinevat väljendusviisi, muidu on kõik sama. Te näitate Laurale: meie, täiskasvanud, oleme muserdatud, sina oled süüdi, niisiis pead sa ära minema.

Yvonne: Just ...

Jesper: Esiteks ei ole see õige (*Jesper naerab*) ja teiseks kaasneb ükskõik millist ranget joont ajades alati tugev vastuseis. Tekib konflikt. Aga selle peaksid lahendama ainult mõlemad parajasti konfliktis olevad pooled.

Yvonne: Okei ...

Jesper: Kui Tobiase ja Lara vahel tekib konflikt, ei ole sinul sellega mingit pistmist. Sina oled vaatleja ja võid sellest hiljem mõlemaga rääkida, võid näiteks oma tütrele ütelda: „Nüüd oled sa püüdnud üht või teist oma isalt saada ... Kas õnnestus? ... Kas ma saan sind järgmine kord kuidagi toetada?“ Tähtis on nimelt see ... Ajan olukorra veel kord teravaks, ärme räägime rangest ega leebest viisist või järjekindlast või mittejärjekindlast kasvatusest, vaid *vägivallast*. Ka selles osas on kaks võimalust:

on vanemaid, kes arvavad, et vägivald ei ole mitte ainult aeg-ajalt vajalik, see on lausa hea ega tee kahju. Kui nii mõelda, kasutatakse seda süümeepiinadeta. Ja on teistsuguseid vanemaid, kes näevad seda teisiti – ja niisuguse inimesega on abielus teistsugused inimesed, kes ei näe aeg-ajalt kasutatavas vägivallas midagi halba... (*Jesper naerab*).

Yvonne: See olen siis mina (*Tobias ja Yvonne naeravad*).

Jesper: Teised arvavad, et vägivald on täiesti vale, see kahjustab, seda ei tohi olla jne. Aga on fakt, et keegi ei või teada, kes see on õige või vale. On vaid teada, et see, kui vanemad pidevalt tülitsevad, on lastele väga, väga eba-meeldiv. Sest see tähendab: „Tegelik põhjus olen mina. Kui mina ei oleks süüdi, oleksid mu vanemad teineteisega õnnelikud. Nüüd tülitsevad nad alati – või tihti – ja mina olen süüdi.“ Kui ollakse tõepoolest väga, väga erinevad, peaks pigem jälgima, mis toob *edu*? Ja uurima oma meetodi, kui see ei ole edukaks osutunud, tagamaid. „Kas mul üldse on kindel eesmärk või mitte?“ Mulle meenub üks hea näide: olin paar nädalat tagasi teel raudteejaama ning minu ees sammus üks perekond kahe lapsega, suurem oli nagu teie Lara, umbes viiene, ja teine väike. Isa sammus ees, ema koos järelkasvu ja väikese kelguga laste jaoks taga. Ühtäkki tahtis suurem tüdruk kelku ise järel vedada. Ema ütles: „See pole hea mõte, kui me jaama jõuame, ei saa sa seda nagunii enam teha, kelk libiseb ju üksnes lumel.“ Tüdruk ei jätnud aga järele ja ema püüdis talle asja veel kord väga kannatlikult selgitada (*Jesper naerab*). Tüdruk

aga ütles valjusti: „Aga ma tahan, ma tahan!“ Lõpuks ema loobus, tütar jooksis kelguga isa juurde. Isa võttis lapsele pilku heitmata sõiduriista ja sõnas: „Ma võtan selle.“ Ja tütar ei rääkinud vastu, vaid oli rahul. Nüüd võib rääkida sellest, mis oli vanemate eesmärk. Kas nad ei soovinud, et kelku oleks veetud jaama mööda maad? Või oleks pidanud tütar õppima, et kelguga mängitakse ainult õues, mitte aga hoones sees? Või ... Võib ju olla igasuguseid eesmärke ... Mina aga keskendun suhtele. Ema ja lapse suhe ei toiminud. Mõlemad olid muserdatud, tekkis konflikt. Isa ja tütre vaheline suhe toimis suurepäraselt.

Yvonne: Hm, okei ...

Jesper: Isa ja tütre vaheline suhe oli harmooniline. Isa tegi vaid seda, mida tegema *peab* – nii-ütelda juhirollis olles. Ja selle üle ei vaielda, puudub valik: see lihtsalt on nii. Ja isa teeb seda enesestmõistetavalt, ta ei pea isegi tütrele otsa vaatama. Nii on ja kõik. Tütar võib rahuneda ja ütelda: „Hm, olen rõõmus.“ Ja siis võime seda kõrvalt vaadata ja mõelda: „Millist filosoofiat kasutas ema, millist isa?“ Minu jaoks on sellise küsimuse esitamine ebahuvitav. Huvitav on see, mida isa tegi, et asi toimis. Ta tegi seda viisil, et mõlemad, nii tema kui ka tütar olid rahul. Ema ei saanud olukorraga hakkama, kumbki ei olnud rahul. Ja nii jälgiksin ma ka oma partnerit, oma poega ja miniat või keda iganes. Nad teevad midagi, mida mina ehk teinud ei oleks. Aga ma ei vaata seda filosoofilise, hindava pilguga, ma küsin ainult: „Kas toimis?“

Yvonne: Kas see tähendab, et pean igat olukorda uuesti proovima? Teen nii, nagu mina mõtlen, parima arusaamise kohaselt ja puhta südametunnistusega, ning mind saadab edu või mitte. Ja kui see ei osutu edukaks, proovin teine kord teistmoodi.

Jesper: Jah.

Yvonne: Olgu. Aga meil pole veel strateegiat, meetodit, midagi, mis meid nende vihapursete puhul aitab, mis aitaks ka Loral vihaga toime tulla. See on nii äärmuslik ... ja imekspandav on see, et lasteaias ta nii ei käitu. Küsisin kord kasvatajate käest, kui meil kodus väga äärmuslik periood oli. Kasvataja vastas: „Ei, sellisena me Larat ei tunne.“

Jesper: See tähendab, et vihapursete põhjus on teievaheline suhe, mitte laps ega valed või õiged kasvatusmeetodid.

Yvonne: Okei ...

Jesper: Ei ole olemas kruvi, mida peab kuidagimoodi pinguldama või lõdvemaks laskma (*Jesper naerab*). Ja selles, et see teil nii on, ei ole ka midagi kriminaalset. See näitab ainult, et nii see on. Ja te võite endalt küsida: „Kuidas me saame teda, kui ta vihane on, kohelda nii, et ta jälle tasakaalu leiaks ja meie saavutaksime oma eesmärgi?“

Yvonne: Selge see, me kumbki ei taha väga emotsionaalseks minna...

Tobias: Õnneks suudab ta enamasti ainult ühe meist närvi ajada.

Yvonne: Jah.

Tobias: Teine on sel ajal üldjuhul ...

Yvonne: ... vastaspool.

Jesper: Selge on ka see, et teie tütar on veidi isa moodi, eks ole?

Yvonne: Ei, temal ei ole vihapurskeid. Seda ei ole ma veel kogenud. Õigemini, on alles sellest ajast saadik, kui meil on laps, varem pole ma neid näinud. (*Kõik naeravad.*)

Jesper: Karnevali ajal, see oli vihapurse!

Yvonne: Jaa ... aga ainult väike ...

Jesper: See oli vihapurse.

Yvonne: Okei.

Jesper: See tuleb vihast. (*Jesper naerab.*)

Yvonne: Jah, muidu on ta rahu ise.

Jesper: Seda arvad sa välise vaatluse põhjal, see on sinu intellektuaalne tõlgendus. Tema isiklik nägemus ütleb aga palju rohkem: „Minu valulävi on madal. Ja siis ma olen muserdatud või vihane või mida iganes. Ja mul ei ole nii palju kannatust või nii palju aega kui sinul.“ Kui seda mõistuslikult käsitleda, läheb kõik rappa. Sina oled ehk teistsugune. Või on sul teistmoodi enesedistsipliin, võib-olla ka võime oma maailmavaate järgi tegutseda, mida on rohkem kui ainult enese piire tunnetada. Aga kõik ei ole niisugused, me oleme erinevad ... Niisiis, pole kahtlust, et teie viieaastane tütar ei ole nii kannatlik nagu tema ema, ega ju?

Yvonne: Õige.

Jesper: Siis on vaid üks teine võimalus. (*Jesper naerab.*)

Yvonne: Jah.

Jesper: Ja see tähendab, et tekivad tülid, sest isa rammib tema piire, tema rammib isa piire, ning seepärast ongi tihti tüli majas (*Jesper naerab*). Ma tahaksin aga, et me enam nii palju neist erinevustest ei räägiks – mis on õige, mis vale –, vaid sellest, kuidas oleks ema või isana oma tütrega kõige parem ringi käia? Nii, et ennast hästi tuntaks.

Yvonne: Ja kuidas ka teise jaoks kõik kohe õigesti teha? Võib-olla siis ei lähegi asi nii kaugemale.

Jesper: Jah, seda ma ei tea. Tean vaid, et laste jaoks on tohutu tähtis, et vanematel läheks hästi. Ja me ei räägi praegu egoismist. Me räägime sellest, kui tähtis on teie suhe teie tütre jaoks: „Mul oli issiga kokkupõrge, hiljem tuleb ema, kallistab isa ja annab talle musit, ja kõik on imeline. See rõõmustab mind lapsena. Kui vanemad lähevad aeda ja seal tund aega tülitsevad, siis see mulle ei sobi. Sest ma ei taha olla tüli põhjus, tahan olla ainult *mina*.“

Yvonne: Okei ... Kas me võiksime ehk veel ühest konkreetsest olukorrast rääkida? Hommikuti on meil alati pinged. See on seotud kodust lahkumisega.

Tobias: Jah. Mina võtan Lara kaasa ja sõidutan ta enne tööle minekut lasteaeda. Pean hiljemalt pool üheksa tööpostil olema. Ja tihti, kui me tegelikult juba väljuma peame, hakkab ta uuesti mängima ning siis ütlen

mina: „Nii, lõpeta nüüd mängimine, me peame minema hakkama!“

Yvonne: „... või ma lähen üksi.“

Tobias: Täpselt. Või ma lähen siis üksi. Ma ei saa ju oma ülemusele ütelda, et hilinen tund aega tööle, sest mu tütar ei sea end õigeaks ajaks valmis. See lihtsalt ei sobi. Ja siis tekivad pinged, selge see, eelkõige Yvonne'il.

Yvonne: Selge see, siis jään ma lastega üksi! Pean kõik uuesti plaanima ja Lara lasteaeda viima. Koos Beniga. Tobias lahendab lahkeli enda jaoks ja omal viisil, aga mina pean tagajärgedega tegelema.

Jesper: Kui tihti seda on juhtunud?

Yvonne: Seda ei olegi veel juhtunud. Või väga harva, ma ei mäleta enam.

Jesper: Hästi. See on huvitav erinevus meeste ja naiste vahel ... Sina võtad seda ähvardusena.

Yvonne: Jah.

Jesper: Jah, aga see ei ole nii. See on lihtsalt tõsiasi: „Kui sa valmis ei ole, siis ma sõidan minema.“

Tobias: Ükskord juhtus siiski, et ma üksi minema sõitsin. Jah, nii on.

Jesper: Jah, nii see on. Nii arvan mina. Teisiti saab seda näha supermarketites, kui laps on enda jaoks midagi avastanud, ema aga tahab edasi minna ja ütleb: „Tule kaasa.“ – „Ei, ma tahan siin olla, ma tahan siin mängida,“ ütleb siis laps võib-olla. Ja ema vastab: „Siis lähen